

Priloga: Rzd-01-20-00015-01

Datum: 28.9.2020

opis enote nesnovne kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00085**

Ime enote: **Petje na tretko**

Sinonimi imena enote:

Petje na cvik, Petje na iber, Petje na drajar

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **uprizoritve in predstavitve**

Podzvrsti:

vokalna ljudska glasba

Tipološka gesla:

večglasno petje, ljudska glasba, glasbena skupina

Kratek opis:

Petje na tretko je pevski način, ko se osnovnemu triglasju pridruži četrti glas, imenovan tretka. Način petja na tretko je bil razširjen po celotnem slovenskem ozemlju, danes ga izvajajo le posamezne skupine.

Opis:

Petje na tretko je način petja, ko je osnovnemu triglasju, ki ga sestavljajo osnovni glas (naprej), spremljevalni glas (čez) in bas, v najvišji pevski legi dodan četrti glas, imenovan tretka. Triglasje se s tretko razširi v štiriglasje. Linija tretke lahko poteka samo po dveh temeljnih tonih in kaže podobnosti z baritonskim oz. basovskim glasom, lahko pa sledi strukturi osnovne melodije in poteka v melodični liniji. Glas tretka se lahko doda kateri koli pesmi, katere melodična struktura to omogoča – torej neodvisno od njene besedilne vsebine. Kljub temu pa skupine, ki slonijo na izkušnjah lastne pevske tradicije, s tretko običajno izvajajo tiste pesmi, ki so jih prevzele od svojih predhodnikov. Petje na tretko je prepoznano kot poseben pevski način, ki razkriva večje možnosti združevanja glasov, harmonsko bogastvo in barvo, ki jo dodaja najvišji glas, tretka.

Za glas tretka so izpričani različni narečni izrazi, ki opredeljujejo njegovo višino (iber, cvik) ali pa njegovo zaporedje v sozvočju (drajar, treka, trek ton). V strokovni in splošni rabi je najbolj prepoznaven izraz tretka. V družbi je petje tretke prevzel izkušen pevec oz. pevka s prodornim visokim glasom. Zaradi povojnih sprememb v načinu življenja in posledično redkejših priložnosti za skupinsko petje se je začela izgubljati tudi praksa petja na tretko. Pomanjkanje izrazito visokih glasov je še posebej vplivalo na petje na tretko v moških skupinah. V nekaterih skupinah je moškega, ki je pel tretko, nadomestila ženska, večinoma pa se je ta pevska praksa izgubila.

Od konca 80. let 20. stoletja je kot obnovljena praksa petje na tretko zelo razpršeno po slovenskem ozemlju; ohranilo se je v nekdanjih središčih te pevske prakse (npr. v Halozah, na Brežiškem, Kozjanskem), pa tudi tam, kjer delujejo mlajše poustvarjalne skupine (npr. v Ljubljani, Kranju, Trziču). Izvajajo ga ob redkih priložnostih s spontanim petjem, najpogosteje pa na odru, kot prikaz nevsakdanjega načina petja in veščine petja v najvišji legi.

Trenutno dostopni viri nimajo natančnih podatkov o začetkih petja na tretko. Prvi znani pisni viri so z začetka 20. stoletja. Predvsem na podlagi zvočnih posnetkov, nastalih v drugi polovici 20. stoletja na Gorenjskem, avstrijskem Koroškem, v Halozah, na Brežiškem in drugod, lahko sklepamo, da je bilo petje na tretko razširjeno v celotnem slovenskem prostoru. Način petja na tretko so s prekinitvami ohranile skupine, ki so se naslonile na lokalno pevsko tradicijo. Od poznih 80. let 20. stoletja so pesmi s tretko začele izvajati tudi nekatere folklorne skupine, na obujanje pevske prakse pa so pozitivno vplivale tudi usmeritve in spodbude Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti. Med poustvarjalci ljudskih pesmi je prišlo do novega ovrednotenja petja na tretko, ki ga v svoje repertoarje vključujejo številne poustvarjalne pevske skupine, pevske skupine folklornih društev in izvajalci z lastno pevsko tradicijo.

Datacija:

druga polovica 19. stol. (domnevno), začetek 20. stol. (omemba), zadnja četrtina 20. stol.

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **OSTALO (OSTALO)**

Opis lokacije:

Haloze (Podlehnik, Cirkulane), Zgornja Savinjska dolina (Mozirje), Kozjansko (Paridol), Gorenjska (Tržič, Kranj)

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **0** X: **0**

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

več nosilcev

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00085.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Peter Zbačnik, 2018

6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja nesnovne dediščine**

Opis usmeritev:

osnovne varstvene usmeritve za nesnovno dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **Slovenski etnografski muzej**

Strokovna področja:

etnologija, etnomuzikologija

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register nesnovne kulturne dediščine:

Register nepremične kulturne dediščine:

9. UTEMELJITEV VPISA

Petje na tretko je eden najbolj prepoznavnih pevskih načinov večglasnega petja na Slovenskem. V primerjavi s triglasnim petjem ponuja harmonsko in zvočno bogatejšo izkušnjo. Je oblika tradicijske glasbe, ki se je med posameznimi skupinami ohranila na podlagi lokalnih pevskih tradicij, hkrati pa je od konca 80. let 20. stoletja doživela preporod in se tako utrdila v zavesti pevcev in poznavalcev kot posebna glasbena vrednota slovenskega kulturnega prostora.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitve: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **centroid ni določen**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **28.9.2020**

Št.: **Rzd-01-20-00015-03**

Razlog: **pobuda**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne:

Št.:

Razlog:

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-20-00015-11-01

Datum: 28.9.2020

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00085**

Ime enote: **Petje na tretko**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **241**

**Pevke ljudskih pesmi Trstenke – društvo Trstenke
Podlehnik 9, 2286 Podlehnik**

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Društvo Trstenke, ki je bilo ustanovljeno leta 2001, je skupina devetih pevk, ki gojijo štiriglasno petje oziroma petje na tretko. Skupina nastopa na dogodkih v domači občini, pogosto pa imajo koncerte tudi izven občine. Vsako leto v jesenskem času organizirajo dogodek Ustavi se tam, kjer pojo. V letu 2019 je bil dogodek posvečen ustanoviteljici skupine, pokojni Lojzki Merc.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **PODLEHNIK (PODLEHNIK)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **567966**

X: **132812**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00241.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Karmen Grnjak, 2019

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **28.9.2020**

Številka: **Rzd-01-20-00015-03**

Razlog: **pobuda**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Številka:

Razlog:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Številka:

Razlog:

11. ZAZNAMKI